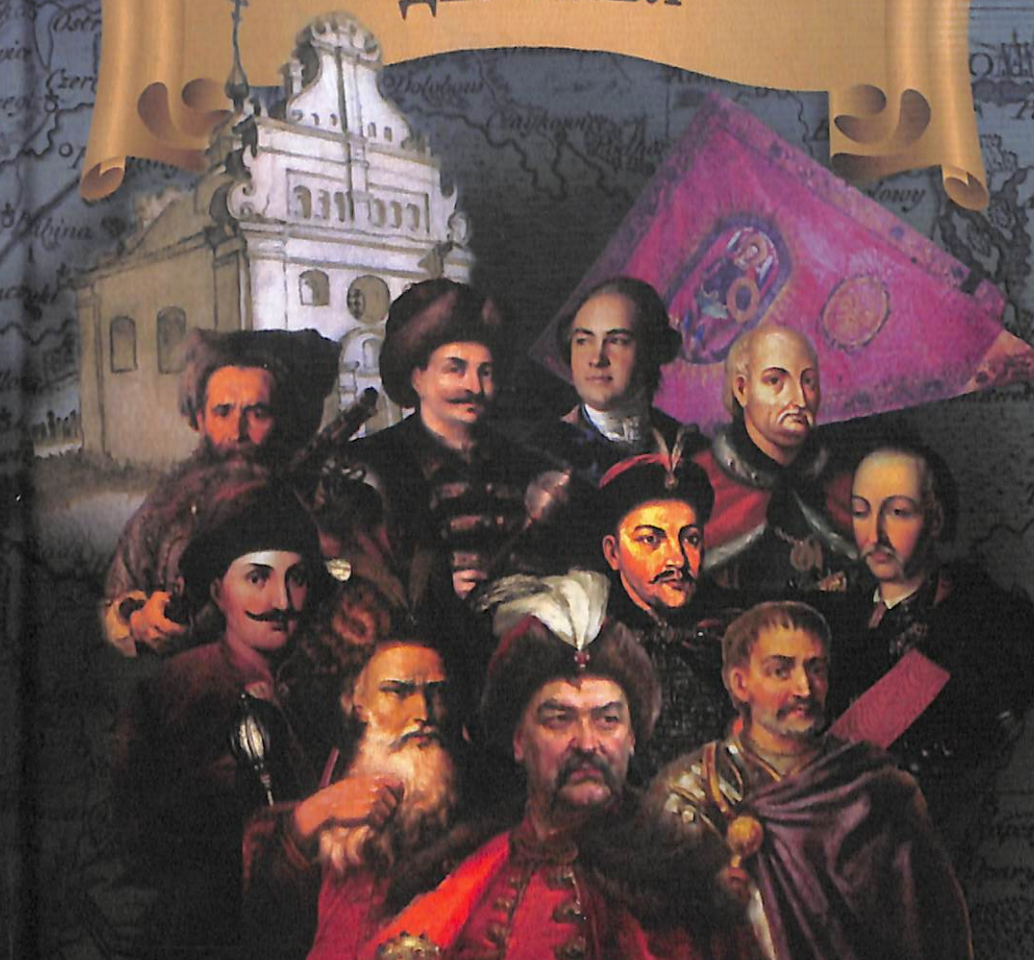

ТАЄМНИЦІ ІСТОРІЇ

ТАРАС ЧУХЛІБ

ГЕТЬМАНИ УКРАЇНИ

ВІЙСЬКО ПОЛІТИКА
ДЕРЖАВА

94(477)
4-96

ТАЄМНИЦІ ІСТОРІЇ

Тарас Чухліб

ГЕТЬМАНИ ЎКРАЇНИ

ВІЙСЬКО, ПОЛІТИКА,
ДЕРЖАВА

Київ
АРІИ

УДК 821.161.2(477)'06-311.6

Ч96

Книга друкується в авторській редакції.

Тарас Чухліб.

Ч96 Гетьмани України: військо, політика, держава. — К. :
Арій, 2021. — 352 с. : іл. — (Таємниці історії).

ISBN 978-966-498-769-8.

Хто вони, гетьмани України, — грізні козацькі ватажки, вожді опозиційних до будь-якої влади розбійницьких ватаг, степові й польові командири чи хитромудрі правителі держави? Скільки їх було в історії нашої країни? Хто був першим у гетьманській когорті? Коли на українських землях з'явилося слово «гетьман» і що воно означало? Як змінювалося становище володарів гетьманської булави протягом різних історичних періодів? Яким було приватне та повсякденне життя гетьманів, їхніх дружин і родин? Відповіді на ці та інші питання допитливий читач знайде у цій книзі.

Книга розрахована на широке коло читачів — усіх, хто цікавиться історією України, але насамперед стане у нагоді школярам, студентам, учителям і викладачам вищих навчальних закладів.

УДК 821.161.2(477)'06-311.6

ISBN 978-966-498-769-8

© Т. В. Чухліб, 2021

© «Видавництво «Арій»»,
художнє оформлення, 2021

© «Видавництво «Арій»», 2021

ВОЛОДАРИ ГЕТЬМАНСЬКОЇ БУЛАВИ (Передмова)

Яким було політичне становище козацьких гетьманів як правителів України, особливо якщо прирівнювати їх до європейських чи азійських володарів? Звичайно, що гетьмани мали такий самий статус, як курфюрсти, герцоги чи барони автономних князівств Німеччини або ж князі васальних Молдавії та Волощини (суч. Румунія) чи залежних від Османів кримських ханів. Наприклад, гетьманські повноваження Івана Мазепи сучасники досить часто порівнювали з королівськими, тим паче, що він мав титул «князя Священної Римської імперії». Хоча очевидно, що він мав самодостатню посаду і титул «гетьмана Війська Запорозького обох сторін Дніпра».

Попри те, що українські гетьмани від Богдана Хмельницького й до Кирила Розумовського зберігали політичну залежність (у різних її формах) від російських царів, польських королів, турецьких султанів та шведських королів, вони все-таки протягом тривалого часу були справжніми правителями своєї держави. Від 1648 р. й до 1764 р. гетьман був володарем України-Русі та уособлював законодавчу, виконавчу й судову владу, безпосередньо управляв не тільки генеральною старшиною, полковниками, сотниками, козаками, але й усіма жителями країни. Цікаво, що під час перемовин із російськими дипломатами в 1658 р. гетьман Війська Запорозького Іван Виговський сказав такі вагомні слова:

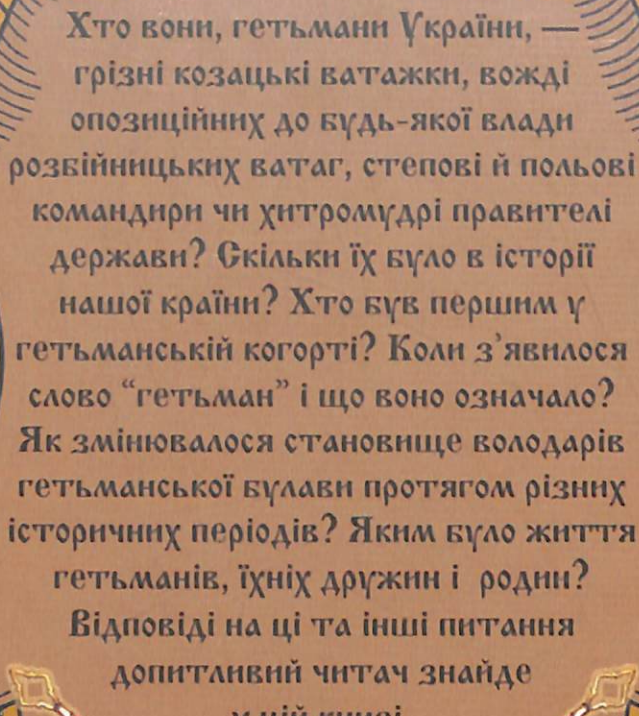
«Коли цар у себе в країні є цар, то і гетьман у себе в країні такий же король чи князь». У 1724 р. в латино-слов'янському словнику Івана Максимовича було відзначено, що слово *Dux* (з латинської — князь, правитель) українською мовою перекладають «гетьман».

У кожного з гетьманів України були власні ціннісні орієнтири, але багатьох із них під впливом іноземної пропаганди свого часу звинувачували у «свавільстві», «зрадництві», «відступництві», «угодовстві», «демагогії» тощо, забуваючи при цьому про те, що вони були не тільки воїнами, але й політиками, а отже, подобалися одним і були ворогами для інших. Однак головне завдання історика полягає в тому, щоб зрозуміти людей, які діяли за тих чи інших історичних обставин, що значно відрізняються від сприйняття сьогочасної дійсності. Наше суспільство, нарешті, поступово осягає просту філософську істину — треба не судити, а розуміти своїх попередників, які творили нашу країну в далекий історичний час.

ЗМІСТ

ВОЛОДАРИ ГЕТЬМАНСЬКОЇ БУЛАВИ (ПЕРЕДМОВА).....	3
ВОЇНИ СТЕПУ, ЛІСУ ТА МОРЯ	5
Гетьмани — військові вожді	5
Завойовник московського князівства (Остафій Даникович).....	8
«Ой ти Байдо, ти славносенький...» (Дмитро Вишневецький).....	16
Як український богатир став правителем Молдавії (Іван Підкова)	23
Перший повстанець проти «олігархів» (Криштоф Косинський).....	28
Козацький «цар» Наливай (Семерій [Северин] Наливайко).....	35
Переможець турків і шведів (Самійло Кішка)	42
Рятівник Європи від османів (Петро Конашевич-Сагайдачний).....	46
«Товариш» Папи Римського та завойовник Азова (Іван Сулима).....	55
Провісник Хмельниччини (Павло Павлюк-Бут).....	61
НА ЧОЛІ КОЗАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ	67
Гетьмани — державні правителі та політики	67
«Самодержець» Русі-України (Богдан Хмельницький).....	70
Український Макіавеллі — переможець московитів (Іван Виговський).....	85
З купців у гетьмани (Яким Сомко).....	99
Як Іван сам себе перехитрив (Іван Брюховецький)	106
Шляхетський син і козацький інтелектуал (Павло Тетеря)	121
«Він йшов і проти царя, і проти короля...» (Степан Опара)	130
«Богом даний гетьман Петро» (Петро Дорошенко).....	138
Засновник роду відомих меценатів (Михайло Ханенко).....	161
Чи став Суховій мусульманином? (Петро Суховієнко)	175
Селянський син (Дем'ян Ігнатович [Многогрішний]).....	184
Пращур видатного письменника (Євстафій Гоголь).....	191
Пригоди в турецькому полоні (Юрій Хмельницький)	198
Хитромудрий політик (Іван Самойлович)	213
Козацький казанова та борець із тиранією (Іван Мазепа).....	232
Об'єднувач країни (Самійло Самусь)	250
ЗГАСАННЯ ГЕТЬМАНЩИНИ	261
Гетьмани — державотворці	261
Молдавський князь із гетьманською булавою (Георге Дука)	264
Королівський фаворит і любитель жінок (Степан Куницький)	273
«Бунтівний герой» (Андрій Могила)	284
Загадкова смерть (Григорій Гришко).....	295
На чолі ханської України (Степан Стецик [Лозинський]).....	303
Сумна доля царського ставленика (Іван Скоропадський).....	307
Поет, воїн, дипломат (Пилип Орлик).....	317
Гетьманські скарби в англійському банку: вигадки чи реальність? (Павло Полуботок).....	330
Незламний воїн (Данило Апостол).....	334
Гетьман, фельдмаршал та багатодітний батько (Кирило Розумовський)	342
ІДЕЯ ВІДНОВЛЕННЯ ГЕТЬМАНАТУ (ВИСНОВКИ)	348

Хто вони, гетьмани України, —
грізні козацькі ватажки, вожді
опозиційних до будь-якої влади
розвійницьких ватаг, степові й польові
командири чи хитромудрі правителі
держави? Скільки їх було в історії
нашої країни? Хто був першим у
гетьманській когорті? Коли з'явилося
слово “гетьман” і що воно означало?
Як змінювалося становище володарів
гетьманської булави протягом різних
історичних періодів? Яким було життя
гетьманів, їхніх дружин і родин?
Відповіді на ці та інші питання
допитливий читач знайде
у цій книзі.

